

Beste relatie van de Nationale Archeologiedagen,

Hierbij treft u de samenvatting aan van het onderzoek dat wij onder kinderen en jongeren van 8 t/m 18 jaar hebben uitgevoerd over archeologie. In deze brief gaan we alvast kort in op de praktische toepassing van de uitkomsten van het onderzoek.

Via het onderzoek wilden we inzicht krijgen in:

- De kennis van kinderen en jongeren over archeologie.
- Hun houding ten opzichte van archeologie.
- Mogelijkheden om ze bij archeologie te betrekken – op een voor hen aantrekkelijke manier.

Het was leuk om te merken dat de meeste kinderen en jongeren zeker geïnteresseerd zijn in archeologie. Dat bleek onder meer uit hun enthousiaste reacties op verschillende archeologische onderwerpen die we tijdens de gesprekken aan ze voorgelegd hebben. Veel kinderen en jongeren waren bijvoorbeeld erg gefascineerd door het meisje van Yde:

“Dat vind ik dus raar, dat je op basis van de botten kunt weten hoe iemand eruit gezien heeft.” “Hoe doen ze dat, iemand namaken?” “Hoe kun je weten of het meisje blank, bruin of getint was?”

Ze willen heel graag weten wie ze was, hoe ze gestorven is en hoe het kan dat ze zo goed bewaard is gebleven. Het zijn vragen die automatisch bij ze opkomen.

Maar het was ook erg leerzaam om te zien dat de kinderen en jongeren over sommige onderwerpen helemaal niet enthousiast waren. En om te luisteren naar hun ervaringen met archeologie, die lang niet altijd positief zijn:

“Dat museum over de Romeinen was helemaal volgebouwd met voorwerpen in glazen kasten. Je kon helemaal niets doen. Je moest een begeleider achtervolgen en die legde het niet al te sprankelend uit. Dat waren weer 2 uur, veel te langdradig.”

Het onderzoek biedt veel aanknopingspunten om archeologie op een aantrekkelijke manier bij kinderen en jongeren onder de aandacht te brengen. Het laat zien waar de kansen liggen om jonge doelgroepen te verleiden, maar het maakt ook duidelijk wat we beter niet (meer) kunnen doen - en waarom niet. Dat is soms wel confronterend.

Op de laatste pagina van de samenvatting hebben we 5 tips opgenomen voor iedereen die praktisch met de resultaten aan de slag wil gaan. Wij vinden het onder andere belangrijk dat archeologische activiteiten een duidelijk en opvallend thema hebben, dat aantrekkelijk is voor de kinderen en/of de jongeren waarop u zich richt en dat naadloos aansluit bij hun belevingswereld. Al of niet in combinatie met een bijzondere locatie of een bijzonder tijdstip.

In de samenvatting worden allerlei voorbeelden van thema's gegeven, waaronder:

- Het reconstrueren van mensen uit het verleden, zoals dat bijvoorbeeld bij het meisje van Yde het geval is.
- Bloeiperiodes van culturen uit het verleden. Wie waren bij wijze van spreken de Kardashians van toen? En hoe leefden ze? Hoe communiceerden ze?

Het voordeel van een thema is niet alleen dat op basis daarvan een interessante activiteit voor kinderen en jongeren ontwikkeld kan worden, maar ook:

- Dat ouders of grootouders munitie hebben om hun kinderen of kleinkinderen ervan te overtuigen dat het leuk is om mee te gaan naar de betreffende activiteit. Zij zullen in de meeste gevallen degenen blijven die het initiatief nemen om naar een archeologische activiteit te gaan.

- Dat een opvallend thema over het algemeen ook goed werkt bij het benaderen van de pers. Zeker de lokale en regionale pers.
- Dat benadrukt wordt dat het om iets bijzonders en tijdelijks gaat. Iets dat je gezien moet hebben.

We adviseren ook om minder aandacht te besteden aan het proces van opgraven en aan de voorwerpen zelf, en meer aandacht aan de verhalen die daarmee verbonden zijn. Het proces van opgraven is voor een archeoloog natuurlijk iets heel bijzonders, maar uit het onderzoek blijkt dat vooral jongeren er weinig interesse voor hebben. Dat geldt ook voor veel voorwerpen; de kinderen en jongeren hebben weinig met scherven, potten, stenen, gereedschappen, huishoudelijke voorwerpen, bewaarde fundamenten et cetera. Hun interesse neemt echter sterk toe als het om mensen gaat en als ze inspirerende verhalen horen die over hun dagelijkse leven gaan en die aansluiten bij de onderwerpen waar ze zelf mee bezig zijn. Die verschillen van levensfase tot levensfase.

"Ik wil graag dingen weten over de mensen, hoe ze daar leefden."

"Je moet jezelf ergens een voorstelling van kunnen maken. Hoe is het daar geweest? Dan is het al snel leuker."

"Je wil écht de sfeer proeven."

Het gaat er hierbij niet zozeer om hoe mensen (bijvoorbeeld) rond een boerderij leefden, hun eten kookten, hun kleren wassen en hun vee verzorgden; daar zit weinig uitdaging in. Het gaat eerder om spannende dingen die ze meemaakten, om leven en dood, om goed en kwaad, om recht en onrecht, om liefde en passie, haat en nijd. Om best complexe onderwerpen waar met name jongeren zelf ook mee bezig zijn.

Technisch gezien kunnen de verhalen op allerlei manieren verteld worden; op een persoonlijk manier maar ook via video of via digitale media (VR!). Een verhaal voor jonge doelgroepen moet wel aan een aantal eisen voldoen:

- Er moeten dus spannende dingen en anekdotes verteld worden. Dingen ook die bijzonder zijn en waar kinderen en jongeren zich over kunnen verwonderen.
- Er moet veel afwisseling in het verhaal zitten.
- 'Saaie' feiten en details moeten achterwege blijven. Als we jongeren mogen geloven gaat 90% van de presentaties, die zij over archeologie gehad hebben, juist hierover.
- Kinderen en jongeren moeten actief kunnen participeren.
- Het moet enthousiast gebracht worden, door iemand die een 'klik' met jonge doelgroepen heeft.

Een verhaal moet, zoals we dat tegenwoordig noemen, 'snackable' zijn; of we dat nu leuk vinden of niet.

Aarzel daarbij niet om kinderen en jongeren te verrassen en uit te dagen en om buiten de gebaande paden te gaan.

Er ligt, kortom, een mooie uitdaging. Er is een jong en nieuwsgierig publiek dat interesse heeft in de opbrengsten van archeologie en er is een onderzoek beschikbaar dat aangeeft hoe de sector het best op die interesse in kan spelen. Ik hoop dat dit leidt tot vernieuwing en tot experimenten die ons nog beter inzicht geven in wat kinderen en jongeren op het vlak van archeologie raakt (en wat niet).

Paul Sikkema

Directeur van Qrius